

Metsän arvon ja kiertoajan määrityksen epävarmuus

Parin vuoden ajan on ollut mielenkiintoista seurata Helsingin Sanomista kirjoitussarjaa posiolaisen metsähehtaarin omistamisesta. Ilkka Malmberg luonnehti tilustaan Suomen halvimmaksi hehtaariksi, joka suurimmalta osalta on jänkkää. Puita siellä on niin vähän, että hän ei raaskinut kaataa suon reunassa kasvavaa kuusta joulukuusekseen vaan mieluummin vei joulutähden sen latvaan suon reunalle pakkaseen. Byrokratian rattaiden pyörähdettyä hänelle koitui yllätys kiinteistöveron muodossa. Häntä ei enää luokiteltukaan metsänomistajaksi vaan tonttimaan haltijaksi, koska maa-ala oli liian pieni metsämaaksi. Omistamisen karuus paljastui, kun hänelle selvisi, että hän joutuu lunastamaan hehtaarinsa uudestaan 13 vuoden aikana kiinteistöveron muodossa.

Saksalainen Martin Faustmann julkaisi paljaan maanarvon laskentaan kehittämänsä kaavan 150 vuotta sitten vuonna 1849. Kaavan perusrakenteena on yksinkertaistettu metsätalouden järjestely. Saksassa hoidettiin metsiä tuolloin vuosilohkojärjestelmän periaatteella. C.W. Gyldénin vuonna 1853 julkaisemassa yhdessä ensimmäisistä suomalaisista metsänhoidon oppikirjoista ”Handledning för skogshållare i Finland” esitellään vuosilohkojärjestelmä Suomen metsätalouteen. Gyldénin sanomana oli, että puun käyttöä voitiin lisätä hoitamalla metsiä vuosilohkojärjestelmän mukaan.

Suomessa metsänomistaja tekee päätöksiä metsän käytöstä keskimäärin kolmen vuosikymmenen ajan, kun puulajiemme biologinen kiertoaika ulottuu 150–400 vuoteen. Metsien metsätaloudellinen kiertoaika nivoutuu puunkasvun ja -käytön yhteensovittamiseen. Metsän kasvatuksen tavoitteena on saada mahdollisimman suuria hyötyjä. Toisaalta yhteiskunnan intressejä puuvarannon ylläpitämiseksi turvataan säätelemällä kiertoaikaa lainsäädännöllä. Yksityisen metsänomistajan kannalta kiertoaika ei ole yksinkertainen asia. Saattaahan hän harkita päätehakkua helposti useita vuosia, jona aikana muutokset puunhinnassa, laatuvaatimuksissa, korjuu- ja uudistamiskustannuksissa ja verotuksessa voivat heilauttaa taloudellista

tulosta huomattavasti. Tuo aika on vain hetki puuston metsätaloudellisessa kiertoajan kellossa puhumattakaan puulajien biologisen kiertoajan kellosta.

Metsä on taloudellisessa mielessä yksi vaihtoehtoinen sijoitusmuoto toisten rinnalla. Metsäsijoittaja tarvitsee erityisosaamista verrattuna muihin sijoituksiin. Metsän katsotaan sisältävän lisäksi myös muita, rahassa mittaamattomia hyötyjä. Jotkut omistajat saavat suurempaa mielihyvää katsellessaan puita metsävaelluksellaan kuin selatessaan obligaatiokirjoja ja osakeindeksejä. Luonnon rahassa mittaamattomia hyötyjä on toistaiseksi ollut vaikeata sijoittaa maanarvolaskelmiin. Rahassa mitattavien tulojen ja kustannusten perusteella tehtävien maanarvolaskelmien luotettavuuskin on huono, koska laskelman muuttujiin sisältyy pitkän tarkasteluajan takia suurta epävarmuutta.

Tukkien laatuvaatimusten muutos näkyy inventointituloksissa siten, että yhdeksännessä valtakunnan metsien inventoinnissa tukkivaranto on pienentynyt edelliseen inventointiin verrattuna. Kuitenkin koko puuvaranto on suurentunut ja puusto järeytynyt. Sen taloudellinen vaikutus on suuri, koska runko-osan arvo sen siirtyessä kuitupuusta tukkipuuksi kasvaa merkittävästi.

Metsätaloudellisen kiertoajan kuluessa metsällä on kolme tai neljä omistajaa. Jokaisen omistajanvaihdoksen yhteydessä suoritetaan perintöverotus tai omaisuuden myyntiverotus. Metsäverotus on muuttumassa pinta-alaverotuksesta myyntitulojen verotukseen. Eri aikoina syntyvien tulojen ja kulujen diskonttauksessa käytettävä korkokanta vaikuttaa metsätaloudelliseen kiertoaikaan.

Faustmannin maanarvon kaavan julkaisemisesta on kulunut pitkä aika. Metsätalous ja metsänomistajan taloudellinen ympäristö ovat muuttuneet tuona aikana paljon. Teollisuuden puuraaka-aineesta tulee 80 prosenttia yksityisten metsänomistajien metsistä. Taloudelliseen päätöksentekoon sisältyy aina riski. Tutkimus on tuonut niukasti työkaluja ongelman tarkasteluun ja vaikutusten arviointiin sitten Faustmannin maanarvolaskelman. Luonnon ja ihmisen toiminnan yhteensovittaminen taloudelliseen tarkasteluun on vaikea tehtävä, mutta metsäekonomian tutkimukselta odotetaan kysymykseen vastauksia.

Eeva Korpilahti